

Dit kan (geen) toeval zijn

Over onwaarschijnlijke
gebeurtenissen die tóch
voorkomen – en vaak ook.

TEKST EN FOTO'S SASKIA AUKEMA

In 1999 ging ik op wereldreis met de jongen die later mijn man zou worden. We waren nog niet zo lang bij elkaar, en onze ouders hadden niet eerder de kans gehad elkaar te ontmoeten. Dat zou daarom op Schiphol gebeuren, waar de halve familie ons kwam uitzwaaien. Toen we onze vaders aan elkaar wilden voorstellen, liepen ze al naar elkaar toe, en gaven elkaar een amicale klap op de schouder. Ze bleken fietsmaatjes te zijn geweest in de tijd dat ze nog bij elkaar in de buurt woonden. Voor ons voelde dat destijds heel bijzonder: het leek nog eens extra te bevestigen dat we echt bij elkaar hoorden.

Een vorig jaar verschenen boek hielp mij snel uit de droom: 'Het onwaarschijnlijkheidsprincipe', van de Britse statisticus David Hand, toont in een wervelwind aan anekdotes aan hoe alledaags dit soort zogenaamd onwaarschijnlijke gebeurtenissen is. Wij mensen zijn vooral hopeloos slecht in het inschatten van de kansen daarop, met als gevolg dat we telkens weer verrast zijn zodra er iets gebeurt dat we niet hadden zien aankomen. En daar maken we dan ook dikwijls een hele toestand van.

We zetten die incidenten op Facebook, dissen ze tot vervelens aan toe op tijdens verjaardagspartijtjes, en in enkele gevallen krijgen zelfs de media er lucht van. Dan lezen we in elke nieuwsrubriek over de blinde man van 92 die een hole-in-one slaat, of over de Hongaarse loterij die tweemaal in een week dezelfde winnende nummers trekt, of over de drie zussen die op dezelfde dag een baby krijgen.

Maar ook kleinere dingen ervaren we dus als bijzonder. Stel dat je net op de radio voor het eerst in je leven het woord 'cosplay' hebt gehoord voor 'gekostumeerd rollenspel', en nog geen uur later tref je het woord aan in de krant. Toevallig natuurlijk, maar bijzonder? Nee, dat niet. Het is eerder zo dat we om de

haverklap om de oren worden geslagen met toeval en willekeur en het enige wat onze hersenen daarmee kunnen is: er betekenis aan geven. En dat doen we dan niet zo goed volgens David Hand – iets waar verschillende mechanismen aan ten grondslag liggen.

Welke mechanismen dat zijn? Nou, laten we om te beginnen eens vijfmaal achter elkaar met een dobbelsteen gooien. Natuurlijk móét daar wel een reeks cijfers uit komen. Dat kan een serie zijn als pak 'm beet 2-3-3-6-1, maar we kunnen ook een reeks

Onze hersenen zijn getraind om structuren te ontwaren

van vijf zessen werpen. Het ene scenario is niet waarschijnlijker dan het andere. Toch zullen we die serie van vijf zessen vermoedelijk als opvallender ervaren. En ongeveer zo is het ook met gemeenschappelijke kennis. Die hebben we aan de lopende band. Zoek maar eens wat Facebook-vrienden op en kijk in hun sectie 'gemeenschappelijke vrienden'. Je zult versteld staan van de lijntjes die er soms lopen tussen mensen. Twee bevriende vaders voelde extra bijzonder, maar het is statistisch gezien niet opvallender dan andere verbanden tussen de mensen die we kennen. Het ene toeval springt alleen meer in het oog dan het andere.

Aan de andere kant vinden we in het algemeen al snel iets bijzonder. Omdat onze hersenen zijn getraind om structuren te ontwaren, doen we dat voortdurend, ook als die structuren er eigenlijk niet zijn. Stel dat mijn man en ik na het sluiten van ons huwe-

lijk hadden ontdekt dat wij elkaar al kenden van vroeger – wellicht zelfs een tweeling waren. Het is niet ondenkbaar. In 2008 overkwam dat een Brits koppel.

Dan zijn er nog de factoren die toevalligheden doen afnemen. Want natuurlijk is het bijzonder dat ene Roy Sullivan uit de Amerikaanse staat Virginia tot zevenmaal toe door de bliksem werd getroffen. De kans dat zo iets gebeurt, is verwaarloosbaar klein. Totdat je hoort dat hij parkwachter was. Dan krijg je een totaal andere kansberekening. Nog steeds is de kans op zo veel blikseminslagen miniem, maar evengoed is die vele malen groter dan het scenario zonder die extra informatie. In het geval van onze vaders: misschien dat kinderen van ouders met gemeenschappelijke hobby's en interesses wel eerder naar elkaar toe trekken.

Nou nou, wat een relativeringen. Is ons vadersverhaal dan niet een beetje uniek? Nee! Want op wereldschaal is het pas écht onbeduidend, zo bepaalt de wet van de werkelijk grote getallen.

De kans dat precies u komend jaar door de bliksem wordt getroffen, is volgens meteorologen 1 op 300.000 – heel erg klein dus. Maar omdat we met z'n zeven miljarden leven op deze aarde, zijn er elk jaar toch een aanzienlijke 24.000 mensen de pineut. Dat het net die ene arme stakker gebeurt, is zeker toeval, maar dát het gebeurt is op wereldschaal totaal niet bijzonder. En jawel, ook met onze vaders werkt het zo. Van alle schoonvaders op deze wereld moeten er duizenden zijn die elkaar al kenden zonder dat hun kinderen dat vooraf wisten.

Dat laatste principe, van de echt grote getallen, speelt ook een rol in rechtszaken. Peter Grünwald, als statisticus verbonden aan het Centrum voor Wiskunde en Informatica en via een hoogleraarschap aan de Universiteit Leiden, heeft geadviseerd bij roemruchte strafzaken als de Drontense bosmoord ►

en de heropening van de zaak-Lucia de Berk.

Bij de Drontense bosmoord werd een 37-jarige man drie maanden na zijn overlijden gevonden. Grünwald: "Schot- en steekwonden ontbraken, en vanwege de staat waarin het lichaam verkeerde, kon een andere doodsoorzaak door een arts niet worden vastgesteld. Volgens het OM moest de man wel gewurgd zijn, want mannen van 37 zonder gezondheidsklachten overlijden doorgaans niet aan een hartstilstand.

Maar op die redenering is wel wat af te dingen. Al overlijdt maar 1 op de 20.000 Nederlanders van die leeftijd per jaar aan een hartstilstand, het betekent dat het jaarlijks tóch gemiddeld zo'n 15 keer gebeurt. Het is niet uit te sluiten dat zo iets het slachtoffer in het Drontense bos eveneens is overkomen, zeker omdat er gemiddeld maar eens in de twee jaar iemand tussen 35 en 40 jaar gewurgd wordt – nog veel minder vaak dus."

Heeft statisticus Grünwald zelf weleens zo iets toevalligs meegemaakt? Ja, op zijn vakantie in Toscane: "We arriveerden met het gezin in een uitgestorven deel van Noord-Toscane, op een kleine camping in het bos, toen we ineens het hoofd van de lagere school van mijn dochter tegen het lijf liepen. Dat voelde als iets heel onwaarschijns."

Maar de relativering laat zich inmiddels raden. Grünwald: "Als ik tijdens lezingen vraag of mensen weleens bekenden zijn tegengekomen in het buitenland, gaat driekwart van de handen omhoog. Logisch: veel mensen reizen, bezoeken daarbij dezelfde plekken, en je kent al snel veel mensen."

Je zou bijna denken dat de statistiek de wereld alle mooie verhalen ontnemt. Maar eigenlijk is het bijna andersom. Buiten de wereldschaal, in onze kleine mensenlevens, zullen de mooie, bijzondere verhalen altijd blijven – de statistiek belooft het.

Reageren?

Welke onwaarschijnlijke toevaligheid staat u nog helder voor de geest? Of bestaat toeval niet? Schrijf het ons, in maximaal 150 woorden, via tijdpost@trouw.nl

Michael van Mourik: "Ik werkte destijds in de C1000 in onze woonplaats Waddinxveen, waar klanten recht hadden op een babycadeau als ze het geboortekaartje meebrachten van hun pasgeboren kindje. Een paar dagen nadat mijn vrouw Moniek bevallen was, kwam er een collega naar me toe en die zei: 'Er is toch zo iets raars gebeurd. Er meldde zich een meneer voor die doos, en zijn zoontje had precies dezelfde voor- en achternaam als die van jullie.' Bij thuiskomst wilde ik het Moniek vertellen, maar die had net een soortgelijk verhaal te horen gekregen op het consultatiebureau. De andere Jayden van Mourik bleek drie uur eerder geboren op dezelfde plek: het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda. We waren verbijsterd.

Joyce van Mourik: "Nee, we zijn geen familie. Mijn man Stefan en ik zagen Moniek en Michael voor het eerst in ons leven op het gemeentehuis. De ambtenaren daar hadden ons gebeld. Ze zeiden: we moeten even praten, want twee jongetjes met de naam Jayden van Mourik met twee identieke geboortedata en woonplaatsen, dat gaat problemen opleveren. Alle gegevens zijn in Nederland gekoppeld aan naam en geboortedatum."

Moniek: "Aankankelijk vonden we het wel grappig, maar al snel drong de ernst van de situatie tot ons door. Wat als een van de

twee iets op z'n kerfstok zou krijgen, of er raken bloedzakjes verwisseld? Wij kozen ervoor de naam Michael toe te voegen aan Jaydens geboortenaam: Michael Jayden, naar zijn vader."

Joyce: "Bij ons werd het Jayden Johannes, naar de overleden broer van Stefan. Ergens wel mooi, zo'n vernoeming, maar voor ons had het niet hoeven. Over Jayden hadden we maanden kunnen denken, maar dit moest ineens zó snel."

Michael: "En toen kwamen de media. De gemeente vroeg of ze misschien een foto mochten maken voor het lokale krantje, *De Waddinxvener*. Dat vonden we prima. Toen was er opeens sprake van dat het in de regionale editie van het *AD* zou komen, alleen, het *AD* vond het zo'n leuk verhaal dat ze het opnamen in hun landelijke edities en op Facebook. Voor we het wisten, had dat bericht 17.000 likes en had iedereen een mening over ons. Vervolgens kwamen we nog op tv ook."

Joyce: "Wel een beetje veel allemaal als je net bent bevallen." Stefan: "Achteraf was de naamswijziging misschien ook niet nodig. We zijn vrij snel uit Waddinxveen verhuisd, wat we al van plan waren."

Moniek: "Bij de geboorte wisten we niet eens dat het een jongetje zou worden. We hadden ook nog een meisjesnaam in reserve. Welke? Ehm..."

Michael: "Dat houden we nog even voor onszelf, haha. Je weet maar nooit."

Jayden van Mourik en Jayden van Mourik geboren op dezelfde dag, in hetzelfde ziekenhuis

Barbara Trouwring teruggevonden op dag van moeders uitvaart

Nadat mijn vader op zijn 58ste was afgekeurd na een leven lang werken als boer, huurde hij een flinke moestuin, waarin hij van alles verbouwde: kool, sla, aardappels, spinazie, andijvie. Mijn ouders aten er het hele jaar van. Op een dag merkte hij dat hij zijn trouwring was verloren bij het tuinieren. Of hij ermee zat? Ik weet het niet. Hij was een noorderling, dus tja, dan is het zoals het is en verder moet je niet zeuren. Vijf jaar na het verliezen van die ring is mijn vader na een kort ziekbed overleden. Hij was toen 68, waarvan hij er 48 met mijn moeder was getrouwd. Mijn toenmalige echtgenoot en ik namen de moestuin over. Twee jaar later werd ook mijn moeder ziek, en korte tijd erna overleed zij eveneens. Het was een heftige tijd. Al op mijn 37ste was ik plots wees. Ik had zelf nog net een gezin gesticht. Het gebeurde allemaal in oktober. Mijn moeder zou in de middag gecremeerd worden, en mijn man vond in de ochtend nog wat tijd om aardappels te rooien in de tuin. Iedereen die dat weleens gedaan heeft, weet dat er bij het omwoelen van de aarde altijd wel dingen naar boven komen: stukjes glas of servies. Op die dag van de uitvaart lag daar, in die tuin van 600 vierkante meter, opeens de trouwring van mijn vader tussen de aardappels. Als ik eraan terugdenk, lopen de rillingen me weer over de rug. Alsof mijn vader zei: je moeder en ik zijn herenigd, het is goed zo. Dat kan toch geen toeval zijn? Voor mij bewijst het dat er meer is dan we kunnen begrijpen. Wat, dat weet ik niet. Ik geloof niet in een God die over ons waakt; wel in een universum dat draait om humaniteit en goedheid. En in een ziel die na de dood voortleeft. En de aardappels? Die smaakten prima. Zo nuchter zijn we dan ook wel weer."

Iedereen die weleens aardappels heeft gerooid, weet dat er bij het omwoelen van de aarde dingen naar boven komen

Esther van Diepen en Martijn van den Berg 'Verkeerd verbonden', daar begon het mee

Esther: "In november 2006 wisselde ik van provider. Ter overbrugging had ik een maand lang twee nummers: het oude en ook een tijdelijk nummer. Op een gegeven moment kreeg ik op dat tijdelijke nummer een voicemail van ene Martijn."

Martijn: "Ik woonde in Haarlem en dacht een vriendin uit Lisse te bellen, met wie ik weleens ging stappen. Dat zij kennelijk een nieuw nummer had, wist ik niet."

Esther: "Ik deed in die tijd vrijwilligerswerk voor de lokale politiek in Deventer, en werd erg vaak gebeld. Dat ik telefoon kreeg van een onbekend nummer vond ik niet vreemd. Ik belde terug en sprak zijn voicemail in. 'We kennen elkaar geloof ik niet', zei ik, 'maar ik zag dat je gebeld had.'"

Martijn: "Omdat ik dacht dat het die vriendin uit Lisse was, en ik de telefoon niet kon opnemen sms'te ik: Ik bel je zo wel."

Esther: "Ik stuurde een berichtje terug, en er ontstond een conversatie: Wie ben je dan? Waar woon je? Wat doe je?"

Martijn: "We deden anderhalve week bijna niks anders dan sms'en. Het bleek dat we om dezelfde dingen konden lachen."

Esther: "Voor mijn collega's kon ik het niet lang verborgen houden. Die zagen ook dat ik opeens alleen nog oog had voor mijn telefoon. Ze begonnen zich er zelfs mee te bemoeien. Dan vroegen ze: Vraag ook nog even wat zijn favoriete kleur is." Martijn: "Ik wilde eigenlijk vanaf dag één al afspreken."

Esther: "Maar ik dacht: dan is de lol eraf." Martijn: "Twee weken na dat eerste voicemailberichtje kwam het er toch van – halverwege Deventer en Haarlem: in Amersfoort. Inmiddels wonen we alweer ruim zes jaar samen in Assendelft. In 2013 werden Milou en Levi geboren – een tweeling."

Esther: "We hebben ons wel af-

“

We deden anderhalve week bijna niks anders dan sms'en

gevraagd of dit nou allemaal toeval was of voorbestemming, en eigenlijk komen we niet echt tot een antwoord."

Martijn: "Behalve dat we het gevoel hebben dat er wel iets moet zijn, want anders kan dit toch niet zomaar gebeuren?"

Terwijl hij zijn dochter van twee op schoot heeft, vraag hij haar: "Wat denk jij ervan Milou? Bestaat toeval?"

Andrie Ochtman Op het laatste moment omgeboekt, niet in de MH17

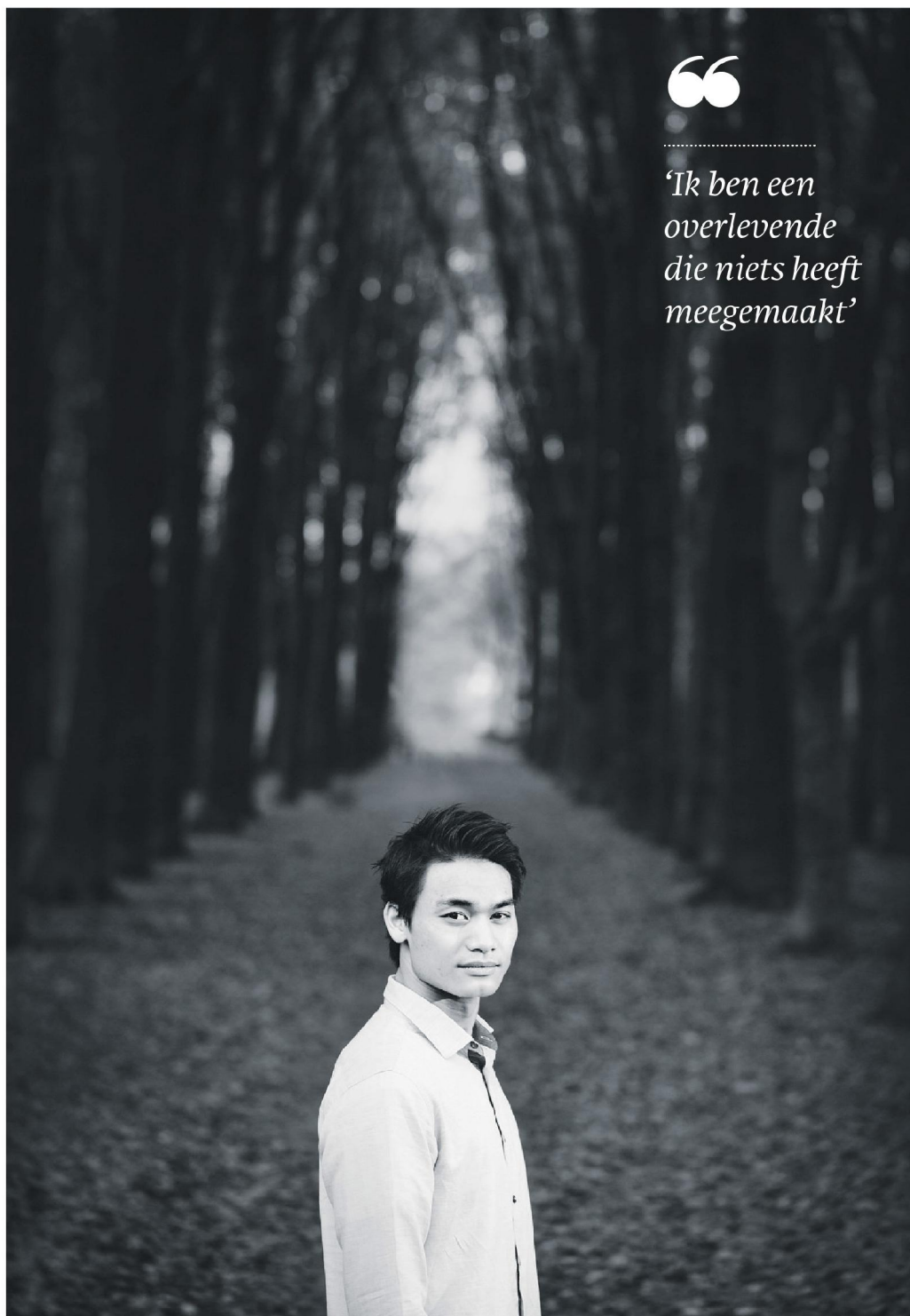
Zo druk als die dag had ik het nog nooit meegemaakt op Schiphol. Overal renden kinderen, en

mensen waren met vakantie-spulletjes in de weer. Ik had een ticket via Kuala Lumpur naar Indonesië. Ik zou daar twee badmintontoernooien spelen.”

Toen ik een paar weken ervoor de tickets voor Malaysia Airlines aan het boeken was, spookte nog wel even door mijn hoofd dat er vlak daarvoor een toestel van die maatschappij vermist was geraakt, maar ik dacht: hoe groot is de kans nou dat zoiets tweemaal kan gebeuren? Dus ik kocht die tickets gewoon en ook mijn stoel had ik al gereserveerd. Toen ik aan de beurt was om mijn bagage af te geven, bleek het vliegtuig vol te zitten. Of ik wilde overwegen het ticket om te boeken, vroeg de dame bij de incheckbalie.

Ik zou dan via Dubai reizen, en een financiële compensatie krijgen. Dat klonk wel aantrekkelijk. Ik had net 250 euro borg betaald ergens voor, en ik had bedacht dat ik voor ongeveer 350 euro aan badmintonspullen wilde kopen in Indonesië. In totaal was dat 600 euro – en dat was precies het bedrag dat ze me aanboden.

Met KLM vloog ik met die andere vlucht naar Dubai. Bij aankomst kwam er een sms’je binnen van mijn zus: “Jouw oorspronkelijke vliegtuig is gecrasht.” Ik kon het niet geloven. Ik zocht naar televisieschermen, maar nergens was iets te zien. Een Nederlands meisje dat ook omgeboekt was, stond te huilen. Ik snapte gelijk: zij weet het ook. Samen zijn we gaan zoeken naar een restaurant met wifi, en daar lazen we de eerste berichten over de ramp. Ik heb gelijk op Facebook gezet dat alles goed was met me en toen zijn we verder gereisd. Pas zeven uur later zag ik dat mensen over de hele wereld het bericht hadden gedeeld, geliket en erop hadden gereageerd.

“

‘Ik ben een overlevende die niets heeft meegemaakt’

Sommige overlevenden van een vliegongeluk voelen zich uitverkoren, maar dat heb ik niet. Ik ben een overlevende die niets heeft meegemaakt.

Als christen geloof ik niet in toeval. Maar ik vind het wel dubbel allemaal. Ik ben God dankbaar dat ik dit heb overleefd, en tegelijkertijd wil ik

niet suggereren dat Hij wilde dat die anderen zouden sterven. Vooral in het begin was het lastig: je wilt je geluk uiten zonder anderen verdriet te doen.